

ԱՐԱՅԱԳԱՅԱՅ

ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 132

31 ՅՈՒՆԻՍԻԱՐ 1914

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵԴԵԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՏՕՂԱՑՈՅՑ

- Փետրուար 1 † Կիր. թկ. Առաջաւորաց բարեկենդան.
- 2 Բշ. զձ. Տեառներնդառաջ: Եւ Ա. օր պահոց առա-
ջաւորաց
- 3 Գշ. զկ. Բ. օր պահոց առաջաւորաց
- 4 Դշ. զձ. Գ. » » »
- 5 Եշ. զկ. Դ. » » »
- 6 Ուր. աձ. Ե. » » »
- 7 Շք. ակ. Սրբոյն Մարգարի զօրավարին եւ որդւոյ
նորա Մարտիրոսի եւ 14 զինաւորացն:

դելու է ըսին՝ ազատ ձգելով իւրաքանչիւրը իւր կարծեաց մէջ։ Այս՝ յայտնապէս հակասութիւն մի է և չ'ազատեր զմարդն անստուգութեան, տարակուսի յուսահատ վիճերէն։ Ընդհակառակն Այո՛ն և Ո՛չն իրար խառնելով, իրարու հետ չփոթելով, ճշմարտութիւնը լաթիւրինդոսի մը մէջ կը ձգէ և Լուկիանոսի քարայրը կրկին կուլ կուտայ զանի։

Բայց կարծիքներն միեւնոյն ոսպնեակի զանազան երեսներն չեն կրնար նկատուիլ և ըլլալ այսպէս միեւնոյն ճշմարտութեան լրացուցիչ մասերն։ — Ո՛չ, բացարձակապէս ո՛չ, ոսպնեակն մէկ ձուլածոյ է. իւրաքանչիւր կարծիք ուրոյն ոսպնեակներ պիտի ըլլային, ո՛չ թէ միեւնոյն ոսպնեակին զանազան երեսներն։ Ասոնք ստոյգ են և իրական, մինչդեռ կարծիքներն անստոյգ ու ենթակայական են։ Ոսպնեակի երեսներն գիրար կ'ամբողջացնեն, կը զրկախառնուին միեւնոյն առանցքի շուրջը, մինչդեռ ներհակ կարծիքներն գիրար կը վանեն։

Բայց չէ՞ կարելի հակասական կարծիքներն միեւնոյն բոլորակի ճառագայթներն նկատել. ո՛չ. միեւնոյն բոլորակի ճառագայթներն մէկ ամբողջութիւն կը կազմեն, գիրար կը լրացնեն, մինչդեռ հակասական կարծիքներն գիրար կը ջրեն։ այդ ճառագայթներն միեւնոյն կեդրոնի շուրջ կը յածին, միեւնոյն առանցքի յեցած են, միեւնոյն կէտէ կը մեկնին, ո՛չ այնպէս հակասական կարծիքներ որոնք իրարու համաձայնութեան ո՛ր և է կէտ մը չունին և չեն կրնար ունենալ մինչեւ որ հակասական են։

Կարծիքն մինչեւ որ կարծիք է ճշմարտութիւն չէ. նա ենթադրութիւն է, սա դրութիւն. նա կարելիութեան մէջ անորոշ է, սա իրականութեամբը որոշ, նա քաղաքականութիւն՝ սա մի. ասոր համար երբ կարծիքներու մը դիմաց երեւան գայ ճշմարտութիւնն՝ անոնք կը ցրուին ու կը դադրին՝ ինչպէս մէզն ու մուրը արեւուն առջեւ։ Օրինակի ազագաւ. խնդիր է բնագիտութեան մէջ թէ արեւուն լոյսը ո՛րակից առաջ կուգայ. այլեւայլ ենթադրութիւններ կամ կարծիքներ կան. ոմանք կ'ենթադրեն թէ իր ամբողջ

ծաւալին՝ ներս ու դուրս առձգումէն կ'արտադրուի լոյսը. ուրիշներ կը կարծեն թէ արեւուն վրայ ահագին ուժգնութեամբ ինկող ու շարունակ թափուող մարմիններու բռնկումի հետեւանքն ըլլայ. ուրիշներ կը համարին թէ արեւը՝ իր շուրջը գտնուող մթնոլորտի հետ շփումով բռնկած է և կը մնայ այնպէս իր արագ թաւալումովն։ Երեք ենթադրութիւններն ալ կայծիք են. յայտնի է երրորդն ստուգուի՝ առաջիններն կը դադրին կարծիք ըսուելէ և գիտական սխալներու կարգը կ'անցնին. ըսել է թէ ճշմարտութիւնը կը վանէ կայծիքը, ստուգութիւն և տարակոյս միեւնոյն նիւթի շուրջը չեն կրնար մնալ։ Ենթադրութիւններն՝ քանի որ կը մնան այնպէս կարծիքական, ազատ է մարդս մէկը կամ միւսը ընդունելու. բայց երբ ճշմարտութիւնն ստուգապէս երեւան գայ՝ հարկ է անոր հաւանիլ և այս հարկը պէտք մ'է, բնական պահանջ մը մտքի, որ իր խուզարկութեանց, հետազոտութեանց մէջ վերջապէս կ'ուզէ հասնիլ այդ սահմանին։ Եւ սա չի վտանգեր ազատութիւնը, զայն չի բռնաբարեր, ընդհակառակը կ'ազատէ զայն իր անորոշ ծփանքներէն. որոշ ճամբու վրայ կը դնէ առանց կասեցնելու, խափանելու անոր շարժումն ու ընթացքը։ Զարգացումն ալ այս ընթացքով միայն կարելի է։

Ամէն ճշմարտութիւն կարծիքի վերածելու տենդը կամ լաւ եւս ճշմարտութիւնը կարծեաց հետ չփոթելու դրութիւնը անաւոր անկումի մղեց մարդկութիւնը, վասն զի տրակարացաւ մարդկային նկարագիրը և անվրաստանիլի եղաւ ընկերական կենակցութիւն ու յարաբերութիւն։ Ի՞նչ է նկարագիր. հոգեկան վիճակի ցոլացումն է։ — Ո՞ր մէկ հոգեկան վիճակի. որոշ ու հաստատուն վիճակի, որ Այոյի և Ո՛չի մէջ չի խաղար, որ չի վաւրանիր, որ չի ծփար, որ գոյն չի փոխեր ամէն վայրկեան, որ սկզբունքի վրայ հիմնուած է, որուն Այոն Այո՛ է Ո՛չն ոչ, որ պատկեր մի է ճշգրիտ գծերով և ո՛չ անորոշ, որ մէկ խօսքով հաստատուած է ճշմարտութեան վրայ։ — Դրէ՛ք հիմա ճշմարտութեան

տեղ կարծիքը, մարդուս միտքը կը սկսի
անհաստատ, յեղյակուկ լլլալ, անոր կը հե-
տեւի կոյր կամքը, կը խախտի հոգեկան վի-
ճակը և անոր ցոյքը — նկարագիրը — կ'ըլ-
լայ անհաստատ, փոփոխական. Գամէլէն
մը որ միջավայրին համաձայն գոյն կը փոխէ,
լպրծուն ձուկ մը որ ձեռքէ կը խռուսափի,
պզտոր ջուր մը որ անվստահութիւն կը ներ-
շնչէ: Եթէ այսպէս կազմուի ամէն անհատ,
ինչ կ'ըլլայ. մարդկային ընկերակցութիւնը
կը լուծուի, հազարակցութիւնը աճպարա-
րութիւն մը կ'ըլլայ, խօսակցութիւնն՝ խո-
րհու արհեստ մը, շաղկապութիւն մը,
իրարմէ միտք ու գաղափար ծածկելու խնա-
տակութիւն. ինչպէս ուղեկցին ընդ վերա-
ծնունդի(21) նեղխտկներն, որոնց սկզբունք-
ներն լսեցինք քիչ առաջ. Ուր կերթայ այս-
պէս մարդկային ընկերութիւնը, կը ցրուի, կը
քանդուի: Դրէ՛ք այս խաբուսիկ նկարագիրը
և ըստ այնմ գործելու սկզբունքը ընտանեաց
մէջ և զուք զայն անվստահութեան բոյն մը
կը դարձնէք, և անվստահութեամբ ամու-
սիններու փոխադրած հաւատարմութիւնը կը
խղէք, դաւաճներն իսկ խորք կ'երևին ծնո-
ւոց և ընտանիքը կը ցրուի: Դրէ՛ք քաղա-
քային կենաց մէջ և զայն տակն ու վրայ կը
յեղաշրջէք, այր առաջակաց կ'ըլլան մեր
կրօնականներն, դաւադրութեան, իրարու տուն-
ձգութեան որջեր կը դառնան վաճառու-
նոցնիր ու պաշտօնատներ: Դրէ՛ք ազ-
գերու քաղաքական վերաբերումներու գոր-
ծին մէջ և կ'ունենաք նենգաւոր, ժողո-
ւոքի շահագործող, աշխարհ աւերող այն
շարժումը, որ դիւանագիտութիւն ըստած է
և որուն, աւա՛ղ, երկունքը ահեղազորող
թնդանօթներու աւերիչ որոտումն է յաճախ,
իսկ ծնունդն՝ ազգեր տատանորդող մահ:
— Ի՞նչ կը խորհիք, պատուական ընթեր-
ցողք. արդի աշխարհի, այժմեական գէպքե-
րու բացատրութիւնն է առածս և ահա ուր
կը տանի ճշմարտութեան թուփն արհա-
մարհող ազատութիւնը: — Զգեցէ՛ք պահ մը
որ այդ տեսակ ազատութիւնը վարազանայ
արիւնարբու սուրբերու շողջողումով, հրձիգ,
հրացան գործիներու ճայթիւնով, խնդանօթ-

ներու որոտումով և արեամբ ներկուին դաշ-
տեր, քանդուին քաղաքներ. քստմնելի է
տեսարանը, կը խռովի հոգի և միտք բայց
լաւ կը պատկերացնէ թիւրիմաց Եղատու-
թեան գաղափարն ու հետեւանքը:

(Շարունակելի)

ԵԱԶԸԳ ԶՕՃՈՒԳԼԱՐԸՄԸԱ

(Տեղումի)

Օ կիւնաէն իթիպարէն Հանրի բազար
կիւնլէրի բէաէր վէ վալիտէսիլէ պիրլիքաէ
«Կիւլիւնճ առէթլէր մէնգարէսինէ» կիթմէք
իսթէմէզաի:

Մատամ բէք մէյուս օլմագտա, զայէթ
թէէսիւֆ իթմէքաէ իտի: Հաթթա պաղը
տէֆալար աճը աճը կէօլ հաշլարը պիլէ տէօ-
քիւյօրալ: Հալպու քի էֆէնալ: քէնտի սիւ-
քիւնլըր մուհաֆապա էտէպիլիօր վէ գորը-
սընա սա:

— Մարի, չօճուգ օլմա, նէ հաբարսըն,
կէնճլիք կէշմէլի տիր, տէյօրալ:

Բէնտի պու ֆիքրլիէ մէսիլի, օլլունա
բարս սա վէրիտի, վէ էվլատըր բարս-
տան պաչգա քէնալանէ բապթ իտէն տիկեր
պիր բապթիա գալմամը օլտուղընը արթըգ
հիսս իտիյօրալ: մա մաֆիյս պու բապթիա
պիր ալթուն պաղ օլտուղը միւնապիլէթլէ,
պիւսպիլթիւն օնաան իւսիտընի տէ քէմմէ-
յօրալ:

Հանլի միւքէմմէլ պիր քէյֆ սիւրմէքաէ
իտի... էյլէնճէ մահալլէրինտէն պարի կէլ-
մէզ, պիւթիւն գահվէլանէլէրի տօլաշըր,
բէք կէն օլարապ էվիլէ տէօնէրաի... թա-
պիր խորա սա կիպի ագըյօրալ...

* *

Ետզ մէվաիմինին պիր էօյլէն սօնունտա
Հանրի պիր թէլէկրաֆ ալըր: Արդատաշար
իլէ պիրլիքաէ օթօմօպիլ իլէ հօլա չրգար,
վէ սէքիլ քիլօմէթրօ ուղագտա օթօմօպիլ-
տէն տիւշէր: Հալի զայէթ աղըրաշըր...

... Իւշ աաաթլըգ պէպիլէ վէ հիւրէք
թիւքէտիճի էնտիշէրտէն սօնրա բէաէր ղէ
վալիտէսի մահալլէ գաղայա հէթիշիլէր:

Հանրի, գապուրդա քէմիքլէրի գըրըմըն
օլտուղընտան տէնչէթլի աղըրլար իննաւ
չապալայարագ պիր քէօյլիւ էվինտէ հաթ-
մաբտա իտի: Էպէվինինի թանըտը: Կիւճ
հալ իլէ ծնւարա պիր իքի լազըրտը սէօյլէտի
վէ ծնւարըն միւքէտտէր էլլէրինի էլինին ի-
չինտէ թութա գալտը:

Վազըթ հօգ իտի:

— Ծանըմ, պիր քահանայ կէթիքլիւմ,
տէր վալիտէսի:

Օրատան իքի քիլօմէթրօ ուզագտա պու-
լունան ժողովրդապետի չաղըրմայա պիր ա-
տամ կէծնտէրիլի:

Զավալը վալիտէսի քէքիգտիրապը տա-
գիպալար կէչիրիթօրտը: օլլունըն թէրլի եիւ-
զիւնիւ սիլտիյի սըրատա, պիր թարաֆտան
տա տուա էսիթօրտը... Զաթէն ինսան տար-
տա օլուրտա ճէննէթին պիւթիւն սուրըլա-
րընը իմտատա չաղըրմայը քէք էյի պիլի:

Նիհայէթ քահանայ եէթիլտի:

Բէտէր, վալիտէ ծնը պիր թարաֆա չէ-
քէքէք Հանրինին հալինի ծնա մուլթաա-
րէն անլաթտըլար. « Աման, վարդապետ,
չօգ թաթլը սէօյլէյին, օլմայա քի սիլի կէօ-
րիւպաւէ գօրգսուն... բարապըլը չօգ սէվ-
մէզ... նէ հաքարսըն, զավալը չօճուգ էօյլէ
մուալլիմէր էլլինէ տիւչտիւ քի...: Սոստո-
վանանքտան հազ իթմէզտի... ամմա ուսուլ
իլէ...»

Էյի քահանայ հաթաղա հապաշըր:

Սաթթա ույգույա տալմըն կիպի կէօրիւ-
նիւթօրտը... եիւզիւնիւ տիվարա տէծնմիւշ
հարաքէթսիզ գալմընտը:

Վարդապետ սուրէթի տօսթանէտէ ծնուն
իտինի վէրիւր վէ կէօյա ծնը ույանտըրմագ
իսթէրճէսինէ հալաշճա ծնա տօգունարագ,
գուլաղընա էյիլիւր վէ:

«Սէվկիլի օլլըմ, աղըր սուրէթտէ իսա-
թասըն... էյեր զիճատընըն հալինի սըրա-
լայաճագ օլուրտան, պէլքի աղըրլարընա պիր
իսաֆիֆիլէք տույարսըն», տէր:

Հանրի կիւճ հալ իլէ պաշընը գալտըրըր,
կէօզիւնիւ աչար վէ նազարընը քահանանըն
իւզէրինէ հասր էյլէր: Նարըն էօլմիւշ օլան
պու վիճուտտա վար օլան հայաթ եիւզիւնէ

չըգար, աղըրլարը սէպէպիյլէ պիւզիւմիւշ օ-
լան սիմասընտա պիր էսէրի նէֆրէթ կէօ-
րիւնմէյէ պաշլար վէ զաթէն սէծնմէք իւզրէ
օլան սէսիյլէ:

— «Սա՛յր, իսթէմէմ, րէճա էտէրիմ, չէ-
քիլինիզ», տէր:

Քահանայ թէքլիֆինի թէքրար իտիննէ:

— Ծանըմ, շու բարազը տիշարը չըգարըն
սըգըրլօրտւմ, տէր:

Պու չապասը իւզէրինէ պաշը սիւշէր,
վէ Հանրի զաթէն էօլմիւշտի:

*
* *

... Քահանայ րէտէր վէ վալիտէյէ պե-
յանը թաազիյէթ իտէրէք չէքիլի կիտէր:

Քիլիսայա ալտէթինտէ պաշլար տիւչիւն-
մէյէ քի:

— «Այթը այտան պէրի պու իւչիւնճիւ
տէլիգանը տըր քի իսաթալըզարը վագ-
թընտա չաղըրլօրտւմ վէ թէօվպէ էթմէք
իսթէմէյօրլար... աշխարհական մէքթէպլէ-
րինին իճատընտան էվվէլ պէօյլէ տէյիլտի...
սօն սօնը կէնճլէր թէօվպէյէ կէլիլէր իտի...
չիւնքի ծնւարըն տէրունի գալպինտէ պիր ի-
ման թօխումը վար իտի քի հայաթըն ույ-
գունտուզըլարըն ալթընտա պիլէ նէմա պու-
լուրտը... պու կիւն իսէ բուհտա մուրտար-
ըզ մլվճուտ օլտուղը հալտէ, օ Ալլահանի
թօխումտան հիչ պիր էսէր հօգ տըր...»

Օ ազշամ կիւնէշ էշիայը զէրինինի պուղ-
տայ պաշազարը իւզէրինէ նէշը իտէրէք,
զրուպ էյլէտիյի սըրատա, թապիւթըն պու
գատար կիւզէլլիյինէ հայրան օլան քահա-
նայ քէնտի քէնտինէ:

— «Նա՛ Րապպի՛ պու գատար մահսուլ-
տար վէ պու գատար լաթիֆ օլան շու թօր-
րագ, պու կիպի ախլագի պէտպախթըլարա
սահնէ օլմալը՞ մը իտի», տէր:

Պատէհու առէթա պիր քեսպուս տէֆ
էթմէք իսթէյօրճատընա ալնընը օվալար, վէ

«Նազըզ չօճուզարըմըզա» տէյէրէք տէ-
րին պիր ա՛ն չէքէր:

ԵՐ. ՏԵՐ ԿՈՄԻՏԵԱՍ ՆԱՀԱՏԱԿԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՐԿՈՒ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ (*)

Վ. Ա. Ս Ն

յեթին ժամանակիս ազգիս մերոյ հախառակութեան որ ընդ միմեանս վասն Գարոյիկութեան, եւ յազազս որոյ յայտնելոյ ունեմն երկրորդ յուսաւորիչ կոչեցեշոյ յունանց, եւ վասն նորին գործոց եւ վարուցն, եւ վասն համախոնից նորին:

(Շար. եւ վերջ)

Եւ իբրեւ եղեւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսին մինչ չնորհեցան ի յարքունուստ երկու Ս. Աթուղն ի վերայ երկուց Աստուածաբան վարդապետացն եւ վասն այնորիկ բազումք ուրախացեալք ցնծացան եւ օրհնէին զԱստուած, այնք որք խաղաղութեան սիրողք էին: Բայց ոմանք որք որդիք խռովութեան էին ի խոր խոցեալք արամեցան մինչեւ ի մահ, եւ յայնմ աւուր յորում նորոգեցան Պատրիարքութիւնքն, յերեկոյեան ժամուն ի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյն, ոմն Բահանայ մականունն ձեցի կոչի, ծերացեալ աւուրքք աւագերէց լեալ՝ ելեալ ի բնին առ ի ծանուցանել ժողովրդեան զպատրիարքութիւնն զպարգեւելան ի թագաւորէն: Եւ մինչ նոր սկսեցեալ զբանն՝ յանկարծ գրոհ առեալ ոմանք ի վայր քարչեալ զնա ի բեմէն եւ ընկեցեալ եւ կռտեալք ի վերայ արացի եւ բռնցի հարեալ ծեծէին, իսկ նա հին աւուրքք գողով եւ ալեւոր եւ միայնակ, եւ նոքա բազումք եւ ուժեղք՝ քստ կամացն իւրեանց զրոյմեալ զնա իբրեւ զուրդս, եւ ապա այլոց հասեալք հազիւ առեալ զնա ի ձեռաց հարկանողացն ազատեցին: Արդ տեսէք եղբարք, միթէ այն է օրէնք եւ սահման Գրիստոնէութեան որ աշխարհականն զքահանայն ի բեմէն քարչեալ եւ հարկանիցէ առաջի Սրբոյ սեղանոյն ի մէջ Եկեղեցւոյն: Համարիմք թէ քահանայն կարի անարդ եւ մեղաւոր իցէ, ոչ է պարտ աշխարհականաց զձեռս արկանել առ եկեղեցականս եւ առ

փոքրագոյն աստիճանաւորս, թող թէ առ քահանայս: Ո՛վ երկրորդ Լուսաւորչի համախոնք, հարցէք զկանոնն Սուրբ Լուսաւորչին մերոյ եւ տեսէք միթէ գրեալ Սուրբ Լուսաւորիչ այսպիսի թիւր կանոնք: Բայց դուք ահա զկանոնս Աւետիք փաթրիկին ձերոյ եւ նորին աշակերտ զԻզմիրցունն կատարեցիք, որպէս որ նոքա զքահանայսն ծեծէին, վասն որոյ եւ դուք աշակերտեալք նոցա եւ ուսեալք ի նոցանէ ծեծէք զքահանայս:

Իսկ ի վաղիւն գնացեալ գանգատ արարին Վէզիրին, եւ նա հրամայեաց վաղվաղակի ժողովել զնոսա, որ եւ ժողովեցին յայնմ աւուր զարս միտասան եւ ածին ի պալատ Վէզիրին, եւ առաքեաց զնոսա ի քիւրէկ ի նոյն օրն եւ ոմանք փախեան: Եւ յես այն նորիկ զարս չորս եւս առաքեցին ի քիւրէկ, բայց ոմանք ի նքջանէ աշխարհականք էին եւ ոմանք կարգաւորք:

Եւ քահանայ ոմն Հարարարոյ Սէլուկ եւ Սալօզ որ եւ զտունս քրիստոնէիցն յորժամ կոխէին յառաջնունն եւ մինն ի նոցանէ սա էր: Եւ վէքիւն Աւետիք Փաթրիկին՝ որ զկնի Իզմիրցունն նստաւ վէքիլ, սա յառաջ այրի երէց գողով Եզնկացի եւ յանցեալ ամիս սեագլուխ եղեւ միանգամայն վարդապետ Մարտիրոս անուն, որ զուղղուն էր գերեզմանացն որ ի Պալլադին, եւ զղիշերս ի քիւրհաներուն պառկէր, վասն որոյ եւ Բիւլհանձի անուամբ վերապատուեցաւ: Եւ միւս այլ սեւագլուխ Յովհաննէս անուն վանեցի որում կոչեն Ծոբերեցեց-լաջ, որ եւ ինքն իսկ թիւրաղէմ եւ ծուռ բերան գողով, զսա նուիրակ Վանայ առաքեալ Աւետիք փաթրիկին, եւ մտեալ ի նաւ զնայր ծովովն Պոնտոսի, եւ մինչ մերձենայր ի Պոնտոսն Տրապիզոն եւ դարձեալ անախ եկն յԻստոմպոլ: յայնմ ժամանակի՝ որ Ստամպոլի մէջ խռովութիւն կայր, եւ վեհն իւր ի կլայն Եօթնեակի թանտի, եւ յորժամ տեսին զսա ծանօթքն իւր, հարցանէին թէ վարդապետ, ո՞չ ապաքէն դու նուիրակ Վանայ առաքեցար, որ եւ մտեալ ի նաւ գնացեր, գոնէ ամիս մի է: Արդ զիմրդ շոյտ դարձար: Որոց պատառխանեալ Ծուռերեցեց-լաջ Վարդապետն եւ

* Գալ թուով պիտի սկսինք հրատարակել Տ. Կոմիտասայ երկրորդ գրութիւնը, (Տես թիւ 103, էջ 435):

ասէ՛, այո՛՝ այդպէս է որպէս ասէ՛ք։ Բայց մինչ զնայի՝ յանկարծ ի միում գիշերի տեօի ես ասէ՛ յերազի զի երեւեցաւ ինձ Սուրբ Լուսաւորիչն եւ ասէ՛ ցիս . «Եր երթաս։ Ս. սեմ նմա, ի Վան»՝ վասն նաւիրակութեան։ Եւ ասէ՛ ցիս թէ մի՛ երթայցես ի Վան, այլ ցարձ եւ գնա յիստամպօլ, քանզի ինձ պիտոյ ես զու անդ . ե՛րթ Ստամպօլ եւ քարոզեա՛ անդ զհաւատս իմ։ Արդ զարս պատուէր ատի ի նմանէ ի տեպեան եւ եկի այսր։ Եւ զաւախս զայս ուր եւ գնայր պատմէր ամենեցուն, որ եւ մեք խկ լուաք ի բազում հաւատարիմ արանց, որ նոցա այդպէս պատմեալ էր ինքն, որպէս պրեցաք։ Եւ տակաւին զսուտ յայտնութիւնս քարոզէր մարդկան ի քաղաքն Ստամպօլ ո՛ւր եւ շրջէր . որ եւ եհաս նմա քարոզել զնոյն յայտնութիւն ի վիճակս թէրփանային, զի եւ անդ եղեալ փայլանիցն եւս քարոզեցէ՛ եւ անդ մտեալ ի ցերեկի զնոյն քարոզէ ընդ ընկերակիցան զքթանա զգզելով, եւ զգիշերան հոկէ զչարիս խոկալով եւ խորհելով, եւ այն ի պատճառս սուտ յայտնութեան իւրոյ։

Բայց աստ գիտելի է՝ զի Աւետիքեանքն տակաւին ոչ զաղարէին, այլ միշտ ջանային եւ սպասէին ի ռ. պող ժամու, որ եւ գտին զժամանակն ֆարաէնտի¹։ Քանզի նոր թագաւորն Սուլթան Ահմէտ, հոկտեմբերի ամսոյ քսան եւ երկու ուրբաթի օր զպատիւ կերեալ չալըզ Ահմէտ աղային որ Եէնիչարեացն աղայ էր, եւ ի նոյն ամսոյ երեսունին չարաթի օր զնա մանդուլ արար եւ արտաքսեաց զնա ի Կիպրոս եւ զԵօթնիակ Կլայի բանտարկեալն հնդկաստան ոգի զնոսա եւս ի Կիպրոս աքսորեաց, եւ զՉէլէպի Մէհմէտ աղայն Եէնիչարեաց աղայ արար։ Եւ ի նոյնիմերի երկու՝ զառաջին՝ գիւանն արար եւ զուէլէֆէյս եւս Եէնիչարեաց։ Իսկ ի նոյնիմերի վեց չարաթի օր զվէլիրն մանդուլ արար եւ աքսորեաց զնա եւս, եւ արար վէլիր զփեսայն իւր զՀասան փաշայն եւ մինչ առ վէլիր եղեալ՝ Աւետիքեանքն արգուհալ արտաքին նմա յերկրորդում օրն եւ ելին ի թէրս-

խանէյէն մետասան ոգիք։ Եւ յորժամ տեօին զի երես գտան ի վէլիրէն, մասեանս արք չորք եւ արգուհալ արարին վասն չորս երեւելի մարդկան թէ ֆասանկ եւս եւ վասն ֆրանկութեան ի քիւրէկն էին արկեալ եւ ի ժամանակս զօղպայիցն ատանց ֆէրմանի եւլին։ Եւ վէլիրն կա հրաման զի կալցին զնոսա որ եւ կալան իսկ, եւ զարձեալ եւ հրաման առին եւ սոքա, զի առաջի Ղազի ասքէրին տեցեն զգատաստանս իւրեանց, որ եւ ժողովեցան անդ ի գուռն զաղասքէրին քահանայք եւ ժողովուրդք, ընդ որ յաղթեցան չարախօս Աւետիքեանքն, չորս մարդն եւ զնացին ի քիւրէկ։ Եւ ի նոյն Ուրբաթի օր մինչ թագաւորն ի վճարումս երթայր ի մկրիթն, արք երկու դարձեալ արգուհալ եւ տուն վասն այսմ պատճառի եւ նոքա եւս առաքեցան ի քիւրէկ։ Եւ առաջին արքն ու գիւք մետասան արք ելին ի քիւրէկէն, վասն անձանթութեան եւ նորապոյն լինելոյ վէլիրին, յորոյ մինն էր, Քալհանճի վարդապետն եւ Մարտիրոս-լաջ վարդապետն, ելին ի քիւրէկէն եւ կորեան եւ այլ ոչ եւս երեւեցան։ Դարձեալ յետ այսորիկ կալան զարս հէնդ, որ ծածկաբար եւ մերթ յայտնի նիսթէին զչարիս եւ զխոտութիւնս, յորոյ մինն էր Արզիման օղլի Սուրթատ Արքահամ վարդապետն եւ զրազիր եւ նոսայր Աւետիքին եւ Իզմիրցուն՝ Դիւալի Պետրոսն եւ երեք Եզընկայի Ղարիպ երէց, եւ տարեալ զնոսա յատուան Ղազի ասքէրին եւ վկայեցին քահանայք եւ ժողովուրդք բազումք, վասն նոցա չարաքարոյնութեանցն, եւ տեալ զհիւճճէթս նոցա եւ տարան սո վէլիրն եւ տեալ զնոսա ի վայր եւ բրածեմ արարին։ Նախ Արքահամ Ճանապաղ վարդապետին երկու հարիւր մետասան բիրտ հարին, եւ այլոցն նմանապէս ըստ կորդի եւ ըստ պատուոյ, եւ մինչ հարկանէին զնոսա, խրատէին զնոսա ի բաց կալ այսպիսի հակառակութեանց եւ չարութեանց, քանզի, ասէ, զուք վարդապետ էք եւ քահանայք, վասն որոյ ոչ է պարս ձեզ զհակառակութիւն եւ զվիճմունս արկանել ի մէջ ժողովրդեան ձերոյ, եւ խրատեալ արձակեցին։

¹ Ֆարաք, զիպող առիթ։

Արդ սկսեալ մեր ի պատմութիւնս ի Յու-
լիս ամսոյն եւ հասեալ ի դեկտեմբեր ամիս
դադարեցաք աստանօր, որ եւ յայսմ ամսոյ
տասն եւ ութին մեռաւ հին թագաւորն
Սուլթան Մուսթաֆայն, երէց եղբայրն Սուլ-
թան Ահմէտին, որ կեայ եւ վարէ զհայրե-
նածառանց թագաւորութիւնս իւր մինչեւ
ցայժմ, որ եւ վաղվաղակի եղեւ վրէժինդիր
դաւողացն իւրեանց, զսմանս փոփոխելով եւ
զբաղումս իսկ խեղդամահ առնելով ի ծովու
եւ զսմանս արտասահման առնելով ի հեռա-
ւոր տեղիս, եւ ինքն յաղթող երեւեալ յայսմ
վայրի:

Իսկ զՊատրիարքութիւնս երկուց աթո-
ոցն՝ յայժմս կան եւ վարեն իրկու Արքե-
պիսկոպոսոսնքս վերոյգրեալք, համակամ եւ
համախորհուրդ գլով իբրեւ զհայր եւ զոր-
դի, շնորհիւ եւ զօրութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ,
որ եւ մալթեմք յամենասուրբ Երրորդութե-
նէն զի պահեսցէ զսոսա սիրով անբաժանելի
եւ յաջողեսցէ զգործս սոցա ի փառս իւրոյ
միոյ եւ անբաժանելի Աստուածութեան, առ
ի շինութիւն Սուրբ Աթոռոցն եւ ի պայծա-
ռութիւնս նոցունց եւ ի խաղաղութեան
ժողովրդեան նորին. բարեխօսութեամբ եւ
մաղթանօք Սրբունոյ եւ միշտ կուսին Մա-
րիամու եւ Սրբոց Յակոբեանց առաքելոցն
եւ Սրբոյ Հօրն մերոյ Դրիգորի Լուսաւորչին
եւ Սրբոյն Յովհաննու Ոսկե(քե)րան Հայրա-
պետին եւ ամենայն Սրբոց. ամէն:

Որոց աղօթիւք նա եւ զձեզ եւ զմեզ եւ
զամենայն Բրիստոնեայս փրկեսցէ բարերարն
Աստուած ի խստասիրտ եւ յանգգամ արանց
եւ եւս եւ այնպիսեացն զլոյս գիտութեան եւ
զհոգի զգաստութեան շնորհեսցէ. զի խո-
տորեալք ի չարէ եւ հետեւելով ճշմարիտ
բարւոյն Տեառն մերոյ Յիսուսի Բրիստոսի Աս-
տուծոյն մերոյ, որոյ մշտնջենաւոր տէրու-
թեան եւ անվախճան թագաւորութեանն
ընդ Հօր եւ ընդ Սուրբ Հոգւոյն վայելէ փառք
եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս
յաւիտենից ամէն:

Վ Ե Ր Զ

Տ Ե Ա Ռ Ն Մ Ե Ր Ո Յ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

(Շար.)

12. Վերջապէս, հազիւ թէ հաստատեց
այս խորհուրդը, նոյն ինքն աստուածային
հեղինակն սկսաւ զայն մատակարարելու. վասն
զի հին աւանդութիւն մըն է թէ նոյն Յոր-
դանան գետին մէջ Յիսուս Բրիստոս մկրտած
ըլլայ իր ամենասուրբ մայրը, Յովհաննէս
Մկրտիչը, եւ քիչ ատեն վերջը Ս. Պետրոսը,
Ս. Յակոբոսը, Ս. Յովհաննէսն ու միւս ա-
ռաքեալները. եւ ստոյգ գիտենք Ս. Աւետա-
րանէն որ Յիսուս Բրիստոս իր մկրտութենէն
վերջը սկսաւ ինքն ալ մկրտել (Յովհ. Գ.
24): Եւ եթէ երկրորդ անգամ Հրէաստան գա-
լով իր առաքեալները իրեն համար կը մղըր-
տէին (Անդ, Գ. Գ. 2):

Արդ՝ ինչպէս որ նոյն ինքն Յիսուսի Բրիս-
տոսի մեզի տուած զաղափարին համաձայն,
Մկրտութիւնը վերստին ծնունդ մըն է, այն-
պէս ալ այսօր նոր Ագամը սկսաւ մարդոց
նոր կեանքի ծնունդ տալ, մինչդեռ հին Ա-
գամը մահուան ծնունդ տուած էր: Սկսաւ
կազմուիլ նոր ընտանիք մը, նոր սերունդ մը
սուրբերու՝ հին Ագամին դատապարտուած
սերունդին հակառակ: Ո՞վ խորին եւ զար-
մանալի գաղտնիք Աստուծոյ իմաստութեան
արժանի, որ մկրտութեամբ հոգեւոր ծնունդ
մը հաստատեց, որով Յիսուսի Բրիստոսի չը-
նորհքը կը տարածուի, ինչպէս որ մարմնա-
ւոր ծննդեամբ կը տարածուի Ագամայ մեղ-
քը. ուստի միեւնոյն մարդիկ, որոնք հոգ-
ւոյ նկատմամբ նախ կը ծնանին մեղաւոր եւ
իբր աստանայի որդիներ, վերստին կը ծնա-
նին արդար եւ իբր Աստուծոյ որդիք, որով
վերջապէս նոյն իսկ մարմնաւոր պայմանի
մէջ մահկանացու եւ չարչարելի ծնանելով
մէկտեղ անչարչարելի եւ անմահ կը դառնան:

13. Բայց այս խորհուրդին մեծութիւնը,
վսեմութիւնը եւ կարեւորութեանը պայծա-
ռագոյն կ'երեւայ նաեւ այն շքեղ կերպերէն,
որոնցմով կ'արտայայտուի, անոր մէջ իրենց
լրութիւնը կը ստանան, եւ զայն կ'ուզեմ հոս
մատնանշել, որպէս զի բացայայտ երեւա

երկու կտակարաններուն փոխադարձ կապակցութիւնն ու վկայութիւնը . Ս . Պօղոսին ըսածին համաձայն Հինը՝ Նորին խորհուրդներուն յառաջընթաց պատմութիւնը եղաւ . և թէ ո՛րքան մեծ , վսեմ ու չքեղ է քրիստոնէական կրօնքին անտեսութիւնը :

Նախ խորհեցէ՛ք կ'ըսէ Ս . Հերոնիմոս . Մկրտութեան Խորհուրդին որչափ հին և յարգի ըլլալը . քանի որ նոյն ինքն Աստուած աշխարհիս սկիզբէն ուղեց զայն խորհրդանշել . վստահ Մենդոց Գրքին մէջ գրուած է թէ ստեղծողին ձեռքէն հազիւ ելած՝ երկիրը պատող առաջին ջուրերուն վրայ՝ Տիրոջ Հոգին կը պտտէր , չէ թէ զգալի կերպով մը . այլ՝ Ս . Օգոստինոսին խորիմաստ և նրբամիտ գաղափարին համեմատ՝ այն կերպով ինչպէս որ ճարտարապետին մտածմունքն ու կամքը կը լածի իր մտքին ու ձեռքին արտադրելիք գործին վրայ : Արդ՝ ո՞ր խորհուրդը ուղեց արդեօք նշանակել Ս . Գիրքը այս խօսքերով . անշուշտ այն խորհուրդը (կ'ըսէ Ս . Հերոնիմոս) որով Հոգին Սուրբ արծառոյ նման կը հանգչի Մկրտութեան ջուրերուն վրայ . զանոնք կը ծածկէ և իւր աստուածային ցերմութեամբը Աստուծոյ զաւակներ կը ծնուցանէ չնորհք և կեանք տալով : Եկեղեցին ալ նոյն կարծիքը յառաջ կը բերէ Մկրտութեան Աւագանքը օրհնած պահուն :

Ո՛հ , ինչպէս արտայայտիչ , ո՛րքան չքեղ , ո՛րչափ վսեմ է այս խորհրդանիշ պատկերը : Երկիրը խոսքան և ամուլ էր և խոր խաւարով պատած (Մեն . 1) , և միայն ան ատեն սկսաւ բուսականութիւն ունենալ և տունկեր ու կենդանիներ արտադրել՝ երբ Աստուծոյ Հոգին արարչագործութեան ջուրերուն վրայ հանգչեցաւ : Ուրեմն միեւնոյն կերպով աշխարհը յանցանքներու խառնաշփոթ վիճման էր , ամենազգի մոլութեանց խաւարով պարուրուած՝ և միայն Հոգւոյն Սրբոյ՝ Մկրտութեան ջուրերուն վրայ իջնալէն վերջը Աստուծոյ որդիներ , բոյսեր և ամէն . առաքինութեանց պատուիրներ բողբոջեցնելն երեւցաւ : Ուրեմն բովանդակ ստեղծագործութիւնը որ կը սկսի Տիրոջ Հոգիէն ու ջրերէն , օ-

րինակը , նախերգանքն ու մարգարէութիւնը եղաւ , թէ՛ ամբողջ փրկագործութիւնը՝ Հոգւոյն Սրբոյ՝ Մկրտութեան ջուրերուն միանալէն պէտք էր յառաջ դար . ինչու որ , ինչպէս բնական կարգի մէջ նախնական ջուրերը անպիտան էին և բանի մը չէին ծառայեր մինչև որ խորհրդաւորապէս Հոգին Սուրբ անոնց չի միացաւ , այնպէս ալ , կ'ըսէ Ս . Ամբրոսիոս . հոգևորին մէջ՝ ամէն ջուր մեղքերը մաքրելու կարող չէ , հապա այն ջուրը կրնայ՝ որուն միասնական կերպով Զեւը միանալով , Հոգին Սուրբ կ'իջնէ , և Յիսուսի Քրիստոսի չնորհքը կը բովանդակէ (Յղգս . խորհր . Գիրք Ա .) : Անոր համար Ս . Պօղոս ըսած է թէ՛ մկրտութեան աւագանին ջուրերուն լուացումը՝ հոգիները մաքրելու ազդեցութիւնը կեանքի մեծ խօսքէն՝ իրեն ընկերացող ձեւէն կը ստանայ (Եփես . 6 .) :

14 . Եւ ի՞նչ կը նշանակէին ջրհեղեղը , փայտաշէն տապանը , ապաւն ու աղաւնին , Ախ , կը հասկնամ , պիտի բացալանչեմ Ս . Ամբրոսիոսի հետ . լաւ կը հասկնամ անոնց արտայայտել ուղած խորհուրդը : Զրհեղելին տապանակը՝ Նոյի տապանը փութացող ուրախութեան և խաղաղութեան աւետարեք աղաւնին , այն մարգարէական աղաւնին էր որ հիմա եկաւ մկրտութեան պահուն Յիսուսի Քրիստոսի Եկեղեցին մխիթարելու համար : Ս . Մաքսիմոս ալ մեղի կ'ըսէ . մարգահեղձ ջուրերը , որուն մէջ կորսուեցան մարդիկ , ինծի կը ներկայացնեն Մկրտութեան կենսապարպել ջուրերը , որոնց մէջ կը խորասուզի և կը ջնջուի ամէն յանցանք : Աղաւը՝ որ տապանէն ելաւ ու այլ ևս չվերադարձաւ , ինծի կը յիշեցնէ սկզբնական մեղքը , որ մկրտութիւնով անգամ մը մեր հոգիէն ջնջուելով ալ չի վերադառնար զայն արատաւորելու : Աղաւնին որ կը վերադառնայ՝ ինծի կ'աւետէ զայն (զհոգին) պճնազարգող չնորհք : Տապանին փայտանիւթը Յիսուսի Քրիստոսի խաչափայտն է , որուն չնորհիւ միայն յաւիտենական անդունդին կոհակներուն մէջ խեղդամահ ըլլալէ զերծ կը մնան հոգիները : Ս . Պետրոս Ոսկեխօսը նոյնպէս ընդհնամարեց նախկին Աղաւնոյն մէջ նոյն խորհուրդը . ա-

ղաւնին (կ'ըսէ նա) որ Նոյի ատեն աշխարհի պատուհասին դադրիլը աւետեց, նշանակեց Յիսուսի Բրիստոսի Մկրտութեան ատեն Յորդանանու վրայ երեւցող աղաւնին, և յաւիտենական նաւարկութեան դադրիլն աւետեց: Ս. Ամբրոսիոս կ'ըսէ. այս տարբերութիւնը կայ որ ջրհեղեղի աղաւնին խաղաղութիւն և ապահովութիւն ցոյց տուաւ իր կտուցովը բերած ձիթենիի ձիւղով. եւ Յորդանանու աղաւնին մեզ կը խոստանայ երջանիկ յաւիտենականութիւն մը՝ յայտնուող աստուածութեան ապացուցով: Եւ ի՞նչպէս ա'րդեօք, կ'ըսէ Ս. Գրիգոր Նազիանզացին, կրնանք մտաբերել տապանը որ իր մէջ ապաւինող հոգիները կը տանի և զանոնք աշխարհաւեր խեղդամահէն կ'ազատէ, առանց Յիսուսի Բրիստոսի սրբազնասուրբ Մարմինը յիշելու. որ փրկութեան իրական տապանն է, և Յորդանան գետէն ելած պահուն հին Ադամը անոր մէջ թաղուած կը թողու, և ջրերէն դուրս կը հանէ իր աստուածային ձեռքերով և կը բարձրացնէ զէպի երկինքը, նաւարկութեան մատնուած աշխարհը:

Թարգմ.

Ս. Վ. ՄԵՂՄՈՒՆԻ

(Շարունակելի)

ԵՅԹՆԵԱԿ ՔՐԻՍՏՈՆԵՒ

ՀԱՌԵԻՈՐ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ՝ ԳՐԲԷՆ

ԳԻՐԷ Ա. — ԳԼ. ԺԶ. — Ս. Հարց օրինակներուն վրայ:

(Շար.)

Աշխարհիս օսար քիմ. սակայն Աստուծոյ մերձաւոր ու ընտանի քարեկամներ:

Իրենի իրենց կ'երեւային իբրեւ ոչինչ, եւ աշխարհիս առջեւ արհաւիրեալ. այլ Աստուծոյ սցաց քանկագին էին ու սիրեցեալ:

Ճշմարիտ խնամախօսեան մէջ կը կենային հասար. միամիտ հնազանդութեան մէջ կ'ապրէին, սիրոյ եւ հաւքերութեան մէջ կը շրջէին. եւ ասոր հաւար ամեն օր հոգեով կը յառաջադիմէին, եւ Աստուծոյ իմ մեծ շնորհի կը ստանային:

Յօրինակ տուեցան ամեն կրօնաւորներու, եւ պիտի որ ամենի ամէնի դրդին. յորդանան գետը յաւ յառաջադիմելու, իսկ յի գաղթելու թիւը՝ քույրեան անձնասուր ըլլալու:

Ս. ՖՐԱՆՉԻՍԿՈՍ ԳՍԱՒԵՐԵԱՆ

Քիչ մը վերջը ծանր կերպով հիւանդացաւ. Երբ հիւանդանոցին մէջ խշտակի մը վրայ խեղճօրէն պառկած էր, Ս. Հերոնիմոս գիշերը իրեն երեւցաւ և դինքը բժշկեց. Ս. Երկրի ուղեւորութիւնը անկարելի ըլլալով Յրանչիսկոս շարունակեց քարոզել, խոստովանեցնել, աշակերտել ընել հիւանդներուն և դերինքրուն. նոյն Պոյմիտ, յետոյ Հռոմ, ուր իր ընկերօրէնութիւնը փառեցաւ, մանաւանդ մեծ սովի մը ժամանակ, Վերջապէս Փորթուկոյի Յովհաննէս Գ. Թագաւորին խնդրանքին վրայ, Քաջանայապետը Իգնատիոսի հրամայեց որ իր քաջանանքն վեցը անոր տայ, որպէս զի երթման Աւետարանը քարոզեն արեւելեան Հրդեհաստանի մէջ. Ս. Հիմադրիլը միայն Յրանչիսկոս Գաւերեանը կրցաւ տալ:

Ն. Ս. առաքեալը 1610 Մարտ 15ին Հռոմէն մեկնեցաւ Փորթուկոյի գեապոնին ընկերակցութեամբ խեղճ ու կրակ կապայ մը, հին վերարկու մը և աղօթագիրք մը միայն ունենալով: Յոռաքով գնաց մինչեւ Լիսպոն, Յրանչիսկոս և Սպանիոյէն անցնելով, Չուզեց քնաւ իր ծնողքը տեսնել թէ եւ անոնց մօտէն անցաւ. կը վախճար որ չըլլայ թէ տեղի տայ ընտելեան բերումներուն և իր բաժանումը շատ դառն գայ անոնց: Երբ Լիսպոնի մօտ Գաւերի Դին հաւ մտաւ Փորթուկոյցի Փոլ Գամարինի և Յրանչիսկոս Մանսիլի Հայրերուն հետ, որոնք իր Միաբանութեան մէջ մտնելով ուղեցին իրեն հետեւի: Հետը կը տանէր չորս առաքելական թուղթեր, որոնց երկուքով Ս. Արթուրիւնը զանիկայօրէն նուիրակ կը կարգէր Արեւելքի մէջ և անոր կու տար շատ ընդարձակ իշխանութիւններ, Պարսկաստանի, Հնդկաստանի և Ճաբոնի մէջ հաւատքը ծաւալելու և հաստատելու համար. Իր առաքեալի պաշտօնը հաւուն վրայ սկսաւ, շարունակեց Մոպամպիթի կուսակալութեան մէջ, ուր հարկ եղաւ ելլել ժամանակ մը անցընել. ապա Մելիտանի և Սաթթորա կղզիին մէջ: Երբ հասան Կոստ, Հնդկաստանի մայրաքաղաքը, եպիսկոպոսներու և փոխարքաներու աթոռը և Արեւելքի մանէն վաճառաշահ վաճըր: 1642 Մայիս 6ին, գնաց ընակեցաւ անկելանոցի մը մէջ: Եւ Հնդկաստանի պահապան հրեշտակին և հոն առաջին անգամ Աւետարանը քարոզող Ս. Թովմաս առաքելին իր մեծարանքները մատուցանելէ յետոյ, գնաց ողջունեց եպիսկոպոսը որ կը կոչուէր Տօն Ժան տ'Ալլայինքէ, Յրանչիսկոսի կրօնաւոր, և նոյն ատենուան ամենէն առաքինի և բազմաբոլոր եկեղեցականներէն մին:

Իր առաջին հոգը եղաւ զարմանել, հրահանգել, միթաքել, կազգուրել հիւանդները: Ապա սկսաւ

բարենորոգել քաղաքը որ այսօրոգի տնկման մը մէջ կը դառնէր։ Որովհետեւ հոն կը տեսնուէին տակաւին բազմաթիւ կռապաշտներ, որոնց կեանքը տաւի անասնական էր քան մարդկայինը, և որոնք տսնն որ աստուածներ փոխելով ի պատիւ անոնց դարչելի հանդէսներ կը կատարէին։ Հոն ակդի կ'ունենային Քրիստոնէից մէջ, շուրթեան, հարճուեթեան, վաշխառութեան, վաճառանհնգութեան, մարդասպանութեան և ուրիշ երկնից շանթերը հրաւիրող անկարգութիւններ։ Այսպիսի աղէտներու դարման տանելու համար սկսաւ նախ տղոց քրիստոնէական վարդապետութիւն սորվեցնել։ Ապա բեմ ելաւ և որսաց մտութեան դէմ, և իր խօսքը պիտի ազդեցութիւն ըրաւ որ շահեցաւ ամէնէն խտասիրտ մեղաւորները և զոյժման դառն արգունքներ հոսեցաւ անոնց աչքերէն։ Յատկապէս ա՛յս միջոցին և այս մեծ յարգութեան համար սկսան զինքը Առաքեալը տնուանել, ինչպէս տառջ իր եռանդուն աստուածապաշտութեան համար կոչեր էին զինքը Յուրբ Հայրը։

ԼՈՒԻ ՎԷՐՅԵՆՅԻ ՆԵՐՐՈՂԸ

(Շար. եւ վերջ)

Եօթը տարի վերջը Իւնիսէրը նորէն ելաւ։ Ո՛չ տունը փոխուած էր ոչ ալ տանուտէրը։ Սուրբ Պետրոսի լուսան կը հաստատուի։ Քահանայապետական Զուգութեան և ռանկը կ'արժարժի Պրանսայի և ազնուական Գանատայի մէջ, որ միշտ անով վառ և բորբոք է, ինչպէս ես անձամբ տեսիւ եմ։ Մենթանա կ'երկուի. կարծես Եսայիի մատնեցով լարուած, յարգարուած քնարի մը վրայ. մանաւանդ անխաղաղութիւնը կը հաստատուի և կը պաշտպանուի։ Այս վերջին զինաշարժութեան արդիւնքը մէկուն մոքէն չէ ելած։ Օրագրողը անոր վերջ տուաւ ժպիտով մը, հաւատացեալը՝ հաւատքի զոյիւն, պայծառ, քաղցրոյր ձայնով մը, նման Սուրբ Զոհին՝ առջեւ հնչուած սրափողերու ներգաշնակութեան։

«Սոսկայի մարիկ մը, կը գրէ նա, կը պարուրէր Սուրբ Պետրոսը, որ զրեթէ խորասուզուած էր մթութեան մէջ։ Վարդապետութիւնը հրատարակուեցաւ փայլակներու եւ որոտումներու մէջէն։ Բազմութիւնն ու մանք կալիպանիզմի վրայ կը խորհէին եւ կ'ըսէին. «Թաղում մըն է այս»։ Ոմանք ապագային վրայ կը մտածէին եւ կ'ըսէին,

«Սինա լեռն հնք»։ Այս խօսքը լաւ եւս կը համապատասխանէ իմ հաւատքիս... Ճամբունիս այսուհետեւ կրնայ երկար ըլլալ։ Բայց հետեւինս է Մովսէս եւ Մովսէսէն աւելին։ Փառք ի բարձունս Աստուծոյ՝ եւ յերկիր խաղաղութիւն ի մարդիկ հաճութիւն։»

Լուիի օրերը կը յառաջանային։ Եւ երբ այն շուագներէն, ուր ամէնքնիս ալ քիչ մը կանգ կ'առնուէր, գոնէ լոկ զիտելու համար, վերահաս գիշերուան տխրութեան մէջ, մեր ետին երկնցած ստուերը, ինք կը թուէր իր ժամերը եւ հակառակ իր յաղթանակներուն որ շատ եւ նշանաւոր եղան, կը տեսնէր թէ անոնց մէջ զգուշակները աւելի են քան լիովին ուրախարարները։

Մահը ամէն վիշտ հասուցեր էր իրեն առանց խնայելու։ Ան հարուածեր էր, ինչպէս ըսի, իր պատուական հայրը եւ իր աղնիւ մայրը իրենց երիտասարդ հասակին մէջ. ապա իր վերջնածին զաւակը, յետոյ՝ «իր սիրելի կինը» քաղցր ու պարկեշտ Մէթիլտէն... վերջը՝ մի քանի շարժուման մէջ, երեք փոքր խեղճ աղջիկներ... նոյն միջոցին ողջ մնացող աղջիկներէն մին Այցելութեան մայրապետ կ'ըլլար քրիստոնէին սիրտը ուրախութեամբ լեցնելով, իսկ հօր սիրտը ճամբելով. խորհածական հին և սիրելի կապեր կը խզուէին. իր օրագրողի պաշտօնը զոր կը համարէր «չատ ընտիր, նոյն իսկ փառաւոր երբ ըստ արժանւոյն վարուէր», իրմէ կը յափշտակէին. կամայականութիւնը, զգալի կամայականութիւնը իր ձեռքը կ'երկարէր անոր վրայ։ Ահաւոր տարին անոր կը բերէր իր տխրութիւնները, կապտումները, սովերը, իր արիւն արցունքները Ալգաս-Լորէնի վրայ։ Քահանայապետը, որ այնքան սիրած ու պաշտպանած էր, որուն այնքան զոհողութիւններով հնազանդած էր, զազրեցուցած էր, կարծես, հակիրճ բայց ահեղ խօսքով մը, իր երբեմնի սիրտի խորհողականութիւնը... Իւնիսէրը կ'արգիլուէր երկու անգամ. հովը աւելի եւս ցրտաշունչ կը փչէր, գերեզմաններու սահմանին մօտենալը ցոյց տալով։

Մայրագոյն աղէտը յարձակեցաւ մուկին։

Լոյի իր մարմինը ենթարկած էր աշխատութեան խիստ հրահանգներու : Ուստի ան վրէժը լուծեց՝ ժամանակէն առաջ զլանալով իր ծառայութիւնը : Ոտքերը այլեւս չկրցան օրտգրողը օրագրատուն տանիլ . լեզուն այլեւս յիտիկն չբացատրեց անոր միտքը . իր ձեռքը ալլեւս չգրեց : «Գլուխ», կրտսր, այնպէս սկսողձուն է գաղափարներով, խնչպէս դարնան ժամանակ խնձորենի մի ծաղիկներով, բայց զանոնք բացատրելու ուժը չունիմ այլեւս : Եթէ գրել ուզեմ, խեղճ ձեռքս չի գործեր, եթէ թելադրել ուզեմ, ձայնս կը նուաղի եւ կը շիջանի : Լուս կենալու եմ եւ այս՝ ինծի համար լաւ պիտի ըլլայ եթէ կարենամ օգուտ քաղել :»

Այո՛, այո՛, զինուորին լաւ եղաւ երեք տարի լուծթիւն պահել այնքան ազմուկի եւ իր մահուան միջեւ : Վիշտ կրեց, համակերպեցաւ, աղօթեց : Իր Վարդարանը, խաչելութիւնը, Հաղորդութիւնը, անվերջ մատածութիւններ նկատմամբ Յիսուսի Բրիտանի, անոր գործին, ողորմութեան, արգարութեան, կը լեցնէին կը զեղունայն այն օրերը, որ ուրիշներու համար հոգեհազաւ դատարկ մի պիտի ըլլային : Ասկէ գաւ վրան չէր երեւար ամենեւին մօտը կամ հեռուն գանուողներուն ուշադրութիւնը գրաւելու ճիշդ մը, պահանջ մը . ամէն բանի մէջ կը փայլէր իր Աստուծոյ ապաւինող եւ հպին անոր յանձնող քրիստոնէի գեղեցիկ եւ պարզ մեծվայելութիւնը :

1883, օտարիլ 7ին վախճանը հասաւ : Ս. Խորհուրդները ընդունեցաւ, եւ շրթունքները խաչին յարած փակեց աչքերը որ այնչափ տեսած էին :

Բոյս քրիստոս

Արիս վրայ Բրիտանի իմ պարծանքս :

Ոսկերուս քակ քրիստոս այս հասար

Եւ գամեցիք դադարս խաղաղութեամբ :

Իրարու ըսեք, «կը անցի» :

Իր խիստ աշխատանքը վերջացաւ :»

Մանաւանդ ըսեք, «կ'արքանայ» :

Կը տեսնէ ինչ որ այնքան երազեց :»

Այսպէս մեռաւ զինուորը :

Ցարդ անիկայ այլեւայլ կերպով դատուե-

ցաւ . այսուհետեւ ալ նոյնպէս պիտի դատուի : Ոչ ոք պիտի իրաւունք ունենայ չընդունելու, այս պիտի ցողնական կեանքին առջեւ, թէ անիկայ մարդ մը եւ քրիստոնէայ մը եղաւ :

«Իր բովանդակ նշանաւոր ընթացքը, ըստաւ մեզի Պիոս Ժ., արժանի է ներկայացուելու իրրեւ օրինակ անոնց, որ Եկեղեցւոյ եւ նուիրական դատերու համար կը կոտորեն :»

Ինք չեղաւ ո՛չ ազան, ո՛չ զեղի, ո՛չ փառամոլ, նմանի՛նք իրեն :

Սիրեց ժողովուրդը, զայն չչոլորքորթեց, զայն չչահագործեց ամենեւին : Նմանի՛նք իրեն :

Իր կեանքը հաստատեց հաւատքի անսասան քարին վրայ, ուր հանդիպեցաւ վշտերու եւ փորձութիւններու, բայց նաեւ սիրտ փանքի եւ յաղթութեան սքանչելիքներու : Նմանի՛նք իրեն :

Ճշմարտութեան, Արդարութեան, Իրաւունքի համար ենթարկուեցաւ ամբոխին հակառակութեան, երբեմն ատելութեան, իշխանութեան եւ վատթար դատաստանին, հալածանքներուն, բարեկամութեան լքումներուն : Նմանի՛նք իրեն :

Խոտամբիւր վայրերուն մէջ ուր կը յաճախէր, մտերմօրէն ապրեցաւ Անոր հետ, որուն անունը կը տիրէ պատմութեան, որուն ինչպէս կ'իշխէ աշխարհի, որուն կերպարանքը կը թագաւորէ մարդկութեան վրայ, որ է իր եւ մեր Թագաւորը Աստուածը, Տեարք .— Յիսուս Բրիտանի . ինք զանիկայ պաշտեց : Նըմանի՛նք իրեն :

Յիսուս Բրիտանի անոր յանձնեց համբաւը իր սրտին ամենասիրելոյն, Բահանաւ յապետին, Բահանաւ յապետին Եկեղեցւոյն, Բահանաւ յապետին Եպիսկոպոսներուն, Բահանաւ յապետին ժողովուրդին : Ինք անոնց նոյնիկայ իր օրերը, իր գիշերները, անպահաս միջեւ գնահ : Նմանի՛նք իրեն :

Ինքզինքը որբացուց առողջութեամբ եւ հիւանդութեամբ, ուրախութեամբ եւ վշտով, աշխատանքով եւ հանգստութեամբ . եւ այս է միակ կարեւորը : Նմանի՛նք իրեն :

Ուստի մենք, եպիսկոպոս, քահանայ, հաւատացեալ խոնարհի՛նք յարգանքով անոր գե-

րեզմանին առջեւ : Յօդե՛ն, քանոր վրայ աղօթք մը : Դնե՛նք հոն զալմի մը : Կանգնի՛նք ապա , նման անոր , որ երբէք չկրնայաւ իր հաւատաքին մէկ թշնամիին առջեւ : Գտնի՛ս նա, սիրտապինք մեր պայքարներուն մեր պարտքերուն : Դէր էր թէ օր մը իմինէս աւելի հզօր ձայն մը , մեր մասին կարենար ըսել ինչ որ կը փափաքէր ինք աւելի ճարտարօրէն ըսել իր մասին : Բա՛նք, հանգիստ , օրհնութիւն, երկրի և երկինքի , Յիսուսի Բրիտանի կորովի զինուորներուն , անոնց , որ մահու չափ կը պատերազմին Եկեղեցւոյ , հայրենիքի , Աստուծոյ համար :

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

ՄԵՆԵԼԻՔԻ ՄԵԼ ԴԱՏԱՍԱՆԸ. — Երկու Եթովպացի սայր կը ժողվէին. մին ծառը ելած ծիւղերը կը թօթվէր, միւսը ծառին տակը պտուղները կը հաւաքէր: Յանկարծ ծիւղ մը կտրեցաւ. մարդը ծառին կատարէն վար ինկաւ և փշրեց իր ընկերոջ վրէժ, որ իսկոյն անշնչացաւ: Ինքն այ ստացաւ ծանր վէրքեր, որոնք շատ գգուարաւ կըցաւ բուժել:

Մեռնողին բնասիրքը տեսնեց յապաղելու ողջ մտացողին վրան յարձակեցան և իրմէ պահանջեցին, իրբեւ արեւոյզին 600 ֆր. ի գումար մը: Երբ այս թրշուռաւորներ չկրցաւ պահանջուած գումարը վճարել, գատախաղները ակն լնց ակն եւ աստմի քնոց աստման օրէնքին համեմատ իր կեանքը պահանջեցին: Դատար վերջապէս Մենելիքի առջեւ եկաւ:

Այս, յարտարարեց իմաստուն թաղաւորը. դուք իրաւունք ունիք այս մարդուն կեանքը պահանջելու: Բայց օրէնքը կ'ըսէ նաեւ թէ սպանորդ պէտք է որ սպանեալին պէս սպաննուի: Ուստի ձեզմէ մէկը թո՛ղ ելլէ սա բարձր ծառին վրայ և անոր կատարէն ինքզինքը ձգէ յանցաւորին վրայ:

Դատախաղներէն ոչ ոք ուզեց կեանքը վստահել. և այնպէսով ակամայ մարդասպանը ազատեցաւ:

ՔԱՂՅԿԵՂՆ ԵՒ «ՌԱՏԻՈՒ»Ն. — Լոնտոնէն կը ծանուցուի թէ Տք. Պարլո, որ Միտսէքսի հիւսուղանոցին մէջ քաղցկեղի դարձանուածին համար փորձեր կ'ընէ, խիստ կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ: Յիշեալ հիւանդանոցին մէջ կ'ընդունուին այն հիւանդները միայն, որոնց վրայ վիրաբուժական գործողութիւն տեղի պիտի չունենայ, այսինքն անոնք որ արդէն յքուած են վիրաբուժներուն կողմէ: Տք. Պարլո 1942 Յունիսէն մինչեւ Սեպտ. դարձանեց քաղցկեղի ենթակայ 24 հոգի, որոնք մեռան: 1943 Յունիսէն մինչեւ Սեպտ. դարձանեց 68 քաղցկ'ւոր, որոնց 36ը

մեռան, բայց 32ին վիճակը բարւոյնացաւ, այնպէս որ անոնք կրցան մեկնիլ հիւանդանոցէն և իրենց զբաղւածներով պարապել: Այստեղ քննեն անհետացած էին: Երկու հիւանդներ միայն դարձեալ քաղցկեղի ենթարկուեցան: Այս արդիւնքը ձեռք բերուեցաւ ռասիօմի յիշուցաւ: Տք. Պարլո կ'ըսէ թէ ռասիօմի արդիւնքը փոփոխական է և կը յիշէ կուրծքի վրայ գտնուած երկու կարծր ախտոցներու պարագան: Ռասիօմի մէկ հիւանդին վէրքը բոլորովին բուժեց, բայց միւսին վրայ ո և է ազդեցութիւն չունեցաւ: Տք. Պարլո կը շարունակէ իր փորձերը և յոյս ունի որ եթէ քաղցկեղին բնութիւնը և ռասիօմի յատկութիւնները աւելի աղէկ ուսումնասիրուին, բուժումները կատարեալ պիտի ըլլան:

ՎԻՐԱՐՈՒԹԱԿԱՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ տեղի ունեցաւ Բրաւաքի Բրօք. Բօրուլայի դարձանատան մէջ, անոր օգնականին՝ Տք. Ժօդէք Հօրաքի ձեռամբ: Այս գործողութիւնը մեծ աղմուկ հանեց բժշկական շրջանակներու մէջ: Անցեալ Սեպտեմբերին, Մարի Օպպէք անուն 16 տարեկան կարուհի մը նոյն հիւանդանոցն ընդունուեցաւ, որովհետեւ աջ թիւնին վրայ վտանգաւոր ելունդ մը ունէր: Արագ գործողութիւն մը միայն կրնար վտանգին առաջին առնել, ըստ վիրաբուժութեան: Սակայն Տք. Հօրաք որչեց գործադրել այն տեսութիւնը, զոր Պերլինի վիրաբուժական համաժողովին մէջ պարզեց Բրօք. Բիթլէր: Այդ տեսութեան համեմատ, կարելի էր ո և է հիւանդութեամբ չվարակուած դիակի մը սուկրուտ մասերը կամ ամբողջ սուկրները փոխադրել ողջ անձի մը մարմնին վրայ, որուն սուկրային մասերը պէտք է կորել: Մասի Ոպպէք հիւանդանոցին մէջ մնաց որպէս զի, յարմար մայրկեանին կատարուի սուկրներու փոխադրման գործողութիւնը: Հինգ շաբաթ ետք, Բրօք. Բօրուլայի հիւանդանոցը բերին 16 տարու աղջիկ մը, հազելուրը վիճակով, որովհետեւ զնդակ մը միտում էր բուռնքին մէջ: Ախտաբար քիչ ետք մեռաւ: Տք. Հօրաք անմիջապէս կարեց անոր աջ թիւնը և ինտուքով պատշաճեցուց զայն Օպպէքի մարմնին: Ոսկրին խռոչին մէջ դրուած փղոսկրեայ գաւազանիկի մը միջոցաւ դիակին թեւը ամրացուեցաւ և կարուհիին վէրքը կապուեցաւ ամուր կերպով: Գործողութենէն ետք ո և է անդ չեկաւ հիւանդին վերայ: Երեք շաբաթ ետք կապերը քակուեցան: Թեւը նախապէս կարծր և անշարժ վիճակ ունէր, բայց մարմնուսի և մարդանքի շնորհիւ ծիւղն հանգամանք մը տուաւ և այսօր Ար. Օպպէք իր թեւը կրնայ սովորականին պէս գործածել:

ԶԿՆՈՐՈՒ ՄՈՍՈՒՆ. — Հոստի Ս. Քահանայապետներուն գործածած այս կրիքը՝ որուն Զկնորսի մասնիկ կ'ըսուէր, ինչու օր անոր վրայ նկարուած էր Ս. Պետրոս նաւակի սը մէջ՝ ձեռքը ուղկան ձուկ մը

որապէս զբաղած, չգիտցուիր թէ ո՞ր տանէն ծա-
գում առած է:

Սա ստորագրէ թէ Ժ. Գ. Գրքէն առաջ չի տեսնուիր
սնոր իշխատութիւնը, ու միայն Ժ. Գ. Գրքէն ստորագրէ
է որ Ս. Քաջանայապետները ստորագրէին սնով կնքել
իրենց հրամանագրերը (Brevia): Ամէն անգամ որ Քա-
ջանայապետ մը վախճանէր՝ սնոր գործածած Ձկնոր-
սի մասանին այ կը խորտակէին ու սակին կը բռնէին
իր երկու գլխաւոր արարողականներուն միջեւ:

Երբ Պիոս Է. գրի ինկաւ Նորդէոն Ա. Ի ձեռքը
Սալոմայի մէջ, հպարտ կայսրը խիստ ստիպմամբ պա-
հանջեց որ ծերունակաւոր Քաջանայապետը իրեն յանձ-
նէր Ձկնորսի մասանին, բայց սն ընդդիմացաւ ան-
վեհեր ու չուզեց չխորտակած գայն յանձնել: Եւ յե-
տոյ Պիոս Է. առաջնայն տեղ ուրիշ մը շինել տուաւ
երկաթէ՝ որով վրայ ներկայացուած էր Ս. Պետրոս՝
ձախ ձեռքը բռնակները բռնած, և Ս. Պօղոս աջին
մէջ աւեր մը և գիրք մը ունենալով, ու վրան գրուած
Pius Papa VII (Պիոս Պապ Է.) և ստորեւ՝ Pro an-
piscatoris) (Ձկնորսի մասանայն փոխան):

Գրիք. Ժ. Գ. Քաջանայապետէն ստորին, սորն պատ-
մական կնիքին գործածութիւնը դադարած է, և անոր
տեղ կը գործածուի կարմիր մկրտնով կնիք մը, որ վրան
կը կրէ երկու գլխաւոր Առաքելոց՝ Պետրոսի և Պօ-
ղոսի պատկերները, և շուրջը՝ իշխող Քաջանայապե-
տին անունը:

Գիտելիքի ԳԼՈՐԻՆՍԻԻ ՈՒՍՈՒՅԻՁԸ Սլաւ Ժո-
ղովորդներու պաշտօնական վիճակացոյց մը հրատա-
րակեց, ցեղագրական, քաղաքական և կրօնական տե-
սակէտով:

Սլաւ մեծ տոհմին կը վերաբերին Ռուսերը, Ռու-
թէները, Լեհերը, Սերպ-Խորուսթները, Ձէխերը, Պու-
կարները և Սլովաքները:

Այս տոհմէն Ռուսիոյ մէջ կը գտնուին 415 մի-
լիոն, իրը 72 առ հարիւր. Աւստրիոյ մէջ՝ 25.600.000
իրը 46 առ հարիւր, Գերմանիոյ մէջ՝ 4.500.000 իրը
2,8 առ հարիւր. Միացեալ Նահանգներու մէջ 4.500
հազար, իրը 2,8 առ հարիւր ևն.: Ամբողջական թիւն
է 460 միլիոն: Աւստրիոյ մէջ Սլաւները բնակչութեան
երկու հինգերորդը կը կազմեն:

460 միլիոն Սլաւներու իրը 420 միլիոնը Յոյն-Օր-
թոքս է: Կաթոլիկէ Սլաւներու թիւը կը հասնի
37.500.000, որոնց 21.200.000ը Լեհ է. 7.250.000ը
Ձէխ. 3.450.000ը՝ Սերպ-Խորուսթ. 2.060.000ը՝ Սլո-
վաք. 4.500.000ը՝ Ռուսիէն, 345.000ը՝ Քաթոլիկ, և
և 45.000ը՝ Արդէն:

Մէջերին Բողոքականներ ալ կը գտնուին, բայց
չառ սակաւութիւն:

Պալքանեան պատերազմէն առաջ պալքանեան եր-
կիրներու մէջ 4.230.000 մահմետական Սլաւ կար,

ԳԼՈՐԻՆՍԻ ՄԷՋՆԵՊԻ ԷՍԱՍԼԱՐԸ (*)

(Տեվամի)

Հէր հայվանաա, ուղղիյէթէ մալիք հէր
ճիսմոէ եալլընրզ պիր էսասը հայաթիյէ վար
տըր. պոււնըն տէլիլինի իսէ, հէր զի հայաթ
մալսուզըն ղայրը գապիլի ինգըսամ պիրի-
լիլինսէ, պիր զայէի միւշթէրէքէ միւնաթըֆ
օլան վէզալիֆի հայվանիէնին ահէնկիւտէ վէ
էրքեանը մատարիյէսինին թէհաւլիլի տա-
յիմիսինէ բազմէն օ մէվճուտըն պնիլիէթի
տայիմէսինաէ կէօրիւյօրուզ:

Հայվանաթըն ճանը հազըզի պիր մէվճու-
տիյէթ տիր, ֆազաթ նէ ճիսմ տիր վէ նէ տէ
րուհ տըր. բուհ իլէ ցիսմին առաքընսա պիր
եսաս սըր. պու էսաս հայվանաթա հայաթ
իլէ պէրսպէր կէլիր, օ հայվանըն էսասը հա-
յաթիյէսի տիր վէ հայաթ իլէ պէրսպէր
միւնիթէֆի օլուր:

Հայվանաթըն ճանը տա սասէ, ղայրը մաս-
սի վէ ղայրը գապիլի ինգըսամ տըր. եօզսա
հիսս իթմէքտէն աճիզ օլաճապը. չիւնքի
սըրֆ մատտէ վէ նէպաթ պիրէ հիսստէն մահ-
րոււմ տըր: իարիճտէն օլան ինթիպաաթը հիսս
էլլէմէյէ օլան մէլէքէյի հայվանալարա վէրէն
նանը հասսասա տըր. կէօրմէք, իշիթմէք,
գօզլամապ, զէվզ ալմապ, թէմաս իթմէք կի-
պի խաւասըր խաւիսիլի վէ հաթըզէյի հիս-
սիլի կիպի խաւասըր սալալիլիյի տէ երնէ օ
վէրիր:

Սա մաֆիյէ, հայվանաթըն ճանը, եալլը-
նըզ ուղղիլիէ իլէ պէրսպէր պիր էսասը ա-
միլքեթիլ իքսիլի քազսիքսէ իշլէյէ պիրիր,
ճիսմինին իշթիրաքը օլմազսա հիշ պիր ամէլ
կէօթթէրէմէզ: Իշթէ պու սէպէպէ մէպնի տիր
քի հայվանըն մէվճուտիյէթի, ճիսմինին մէվ-
ճուտիյէթինէ միւթէվազըֆ տըր վէ ճիսմ-
սիլզ եաշայամազ: Պու ճան իլնասիլ իլէ
հասըլ օլուր, ճիսմ իլէ կէլիր, ճիսմ իլէ տէ
նիհան օլուր:

Թօրապ սնճապ ճէհապը իլալիլին քէլա-
մը վէ էմրի իլահիսի իւզէրինէ, ճիսմինէ կէօ-
րէ զի հայաթ հայվանաթ հասըլ էաէպիրմիշ

(*) Տես Արձ. Գ. Տարի թիւ 430, էջ 45:

[illegible]

Մոզսէս մարգարէին ինտան իլէ հալմա-
նըն խիլգաթընը հիքեայէ էյլէմէսիին թար-
զընտան տա օ իքի մալուռգ արասընտաքի
պէօյլաք ֆարպ դահիր օլուր: Ճանը հասսատ
լէէն իլէ պէրապէր թօբրագտան հասըլ օլուպ
օնտնլա պէրապէլ տէ թօբրագտա դայիպ օ-
լուր: Հալպու քի ձենապը Ալլահըն բենե
քալ իքմիէ օլսուլը ցեֆհատան իպարէթ
պուլընտան ճանը ինսան, օղրուտան օղրուլա
Ալլահըն էսէրի տիր, հարատըլմագլա վիւ-
ճուտ պուլուր վէ քէնտինին Նարատանը վէ
բէտէրի օլան Ալլահա բաճի օլաճապ. տըր:

3. Ինսանըն բուհը միւսրիքի: Մէրի օւան չու տիւնեանըն զի հայաթ մախլուպաթընըն էն կիւզիտէսի ինսան տըր: Օ՝ հայաթը նեպաթիյէ մալիք տիր: Նէպաթաթ կիպի թէ զատտի էտէր, պէօլիւր, հայաթընը, էվլատաւարը վասըթասըլլա իտարէ էտէր: Օ՝ հայաթը ճիսսիյէ մալիք տիր, հայվանաթ կիպի հիսս իտէր, պիր մահալտէն տիկէր պիր մահալէ հարաքէթ իտէպիլիր վէ քէնտինէ ֆալիտէլի օւանը ինթիլապա գատիր տիր: — Ֆազաթ ինսան ֆազլա օւարազ, հայաթը իսրաֆիյէ տէ մալիք տիր քի, պու սայէտէ ծոռնլա թապագաթը սիւֆլա մէվհուտաթը աբասընտա սայքի նամահտուտ պիր ֆարիպա հասըլ օլուր:

Իրաանաա եալլընըզ պիր քեֆ էսասը հա-
յաթիյէ մէվճուա ալըր, օ տա ծնուն բունը
միւսրիֆի սիրօ: Նաւայան, հիսա իսէն, փը-

շիւնհն, իրաւեքի նիւզիյէ սահիպ օլարազ
հարաւեք իսկն վիճաւս այնի խոտան ալըր : Ին-
տանըն պիւրլիի , վիճաանըն էն տախիլի վէ
էն տէրի՛ պիր հալի տիր : Հէր չկաւէ ոլ-
տուզը կիպի ոլուրտտա տախի ազլ իլէ իրնսն
հէկտիկէրէ միւթ ապրդ պուլունուրլար :

Պիր ալթուհն սիքքէնին պիր չօլ քին չին ք
բարաւար ինթրիւա էյլէտիյն կիպի , բունը ին-
տան տա էտտը հայաթիյէնին զէ նանր հտո-
սապըն գուզլէթլէրինի ալի պիր տար' թաէ
չամլի պուլուհրր , Տուն մէրթէ պէտէրի Էտու-
լարըն ճիւս իտուտընտա նէպաթաթ իւզէ-
րինաէ հուտուլա կէթիբաթիյէրի հէր պիր չէ-
յի , բունը պէշէր տաճա միւքէմմիլ պիր տէ-
րէճէյտ հուտուլա կէթիբիւր , Էաքին ֆազլա
օյարապ , հայաթը իարաքիյէնին պլիճիւմէ
թէզաճիւրաթլըն տա պլիզգաթ ԲէնիլիյիԲէնէն
զէ հուսր գաթրնսա իրայէ իաէր :

Պու հայաքը իսրաֆիյէ, տիկէրլէրնէ գտի՞
գտի՞ ֆայիզ օլան տի՛հտէքի իւշ ամէկ իլէ
տէ թէյզահլուր իտէր :

1. Տիւրիւնմէ, քննարկէ Գիւրգիւրի բնական իրաւունքը.

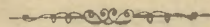
2. Թեագգուլ իժմեք, իյնաս էյլմեք զի
առարք քերագր կեօսքերմեք.

3. Հիւրը օլարազ պի՛ր շէ՛յի իսրէյնպիւ-
մե՛ք ամէ՛նէրի՛ :

Ամալը մեղքիւրեան հէր պիրիւնէ տայիր
վերիլէճէք ապ պիր իլզահաթ ինտան իլէ
հայլան արտայնտաքի Ֆարզը եստսիլի տո-
հա էլի անլաթարրաճապ տրր :

1. Ինքան տաշխենիւր . եանի Բասսէլիւր
վասիթաւըլա ինգար օլունան տաւվէրը մատ-
տիյէյի , մատտիյաթտան թէճըլիտ իտէր ,
օնլարտան ումումի վէ միւսթապիլլ Ֆիքիր-
լէր չըգարըր . հագահըզը ֆիքրիյէ վէ էպէ-
տիյէյի տէրք իտէր : Հասսէլէրլէ մահաուս
օլմայան վէ օլընամայան շէյլէրի մէսէլա Հա-
գիգաթ , Խայր , Ճէմալ , Ասլ կրպի սըրֆ
բուհանի ֆիքիրլէրի թանըր : Մէպէպլէրի վէ
էսէրլէրի , էսատիյի վէ արիզիյի թէֆրիզ
իտէպիլիբ :

(Furnish your)

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՀԱՌՄ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՇԽԱՐՀ. — Վսեմ. Մերի տէր վալ Կարգինալը ընդունեցաւ Պափիէրայի Լուի Գ. Թաղաւորէն Ս. Հաւպէթի տրքայական Կարգին պատուանշանը:

*. Այն ազգաբաշխին վրայ, ուր Մեծն Կոստանդինոս յաղթեց Մաքսնտիոսին, կառուցուեցաւ և օծուեցաւ վերջերս կոստանդինեան հոյակապ եկեղեցի մը Աս սախա բուպրա անունով: Բայց տաշարհի Կաթողիկէները այս եկեղեցւոյն շինութեան ծախքերուն մասնակցեցան զուարթ առատ նուէրներով. ասոր համար Կարելի եղաւ տասը ամսուան մէջ սքանչելի կերպով գլուխ հանել նոյնին շինութիւնը: Այս եկեղեցւոյն երկայնութիւնն է 55 մէրը, լայնքը՝ 28 մէրը, բարձրութիւնը՝ 38 մէրը:

Օստրվարտ Բովանօ իրաւամբ հրաշալի կ'անուանէ այս շէնքը և կը գոչէ.

«Հրաշքը կատարուեցաւ: Իրօք ինչ սքանչելիք հաւատքի, սիրոյ, սուրբելական և հովուական եռանդի: Հոն, ուր տարի մը առաջ, այս միջոցին վայրի խոտը կը բուսնէր ձմեռնային մառախոլքին տակ, այսօր վեհօրէն կը կանգնի Սուրբ Իսաչին նոր եկեղեցին:»

ՀԱՅ-ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԺԱՐԽ — Յունուար 25ին ի ներկայութեան Արհի. Կ. Փոխանորդ Գերապայծառին հանդիսաւոր ձգիտւոր պատարագ մատուցուեցաւ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ, Ս. Արտին Կեդրոնական Եղբայրութեան կեդանի և Նընջեցեալ անդամներուն համար: Պատարագին էր Գաղիկեան Պօղոս Գերապայծառը: Հաւատամքէն առաջ Գեր. Յովհաննէս Թ. Մ. Վ. քրտայոյց քարոզ մը խօսեցաւ Սուրբ Արտին վրայ: Պատարագէն վերջը, Արհի. Կ. Պատրիարքական Փոխանորդ Ռոքոսեան Յովհէփ Գերապայծառը Ս. Հաղորդութեամբ օրհնութիւն տուաւ: Ի պրաց Դասը շատ ներգաշնակօրէն երգեց: Եկեղեցին չփեղօրէն զարդարուած էր, առատ լոյսեր կ'ողողէին ամէն կողմ. աչքի կը զարնէր յաւկապէս Աւագ Խորանին վերեւը զետեղուած Սիրտ-Յիսուսի սքանչելի պատկերը բոլորող եղբարաւոր շրջանակը: Եկեղեցին լի էր իսկուս բազմութեամբ հաւատացեալներու, որոնք զուարթ առատ երկիւղածութեամբ հետեւեցան բոլոր արարողութեանց և գոհ տպաւորութեան տակ մեկնեցան:

Արարողութեանց աւարտումէն վերջը Ն. Արհիապատուութիւնը քահանայից հետ ընդունելութեան սրահը ելաւ, ուր պատուասիրութիւններ եղան:

*. Փետր. 2ին Ա. Յղութեան Քերց վանատան մօտում մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 9.30ին Նոյն Կարգին Մ. Մ. Քերց ընդհ. Միծառուորհի Պիճիտա Նաղըքճեանի, Մանէ Գաղգեանի, Բեփրոնէ Միթի տրեանի, Վերոնիքա Քեօ

սեանի, Աղաւնի Ասկերեանի, Պիտիս Ինճիճեանի յիմամեայ ուխտագրութեան առթիւ:

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐ. — Բարենդոգմանց խնդիրը յաւ ճամբու մէջ է: Բէյլամ կ'ըսէ թէ Արեւելեան նահանգներու ընդհ. Ժողովներու անդամներուն, պաշտօնեաներուն, ստեփան-գիտներուն և ոստիկաններուն կէսը իսլամ և կէսը քրիստոնէայ ըլլալու մասին բանակցութիւնները չեն յառաջացած: Առաջին կը պնդէ այդ մասին իր առաջարկին վրայ և Բ. Դուռը գեռ չէ տուած իր վերջնական որոշումները:

*. Մամուլի դիւանը հետեւեալ գեկոյցը կը հաղորդէ. — Կարգ մը լրագիրներ ժամանակէ մը ի վեր զանազան տարբեր միջեւ զօնութիւն առաջ բերելիք հրատարակութիւններ կ'ընեն. ուսի բացարձակապէս կը յանձնարարուի որ զգուցանի այդ կարգի հրատարակութիւններէ: Անաստղ լրագիրները դադարման պիտի դատապարտուին:

*. Թաւփիր Էմբեար անպայման կերպով դադարեցուցաւ զինուորական իշխանութեան կողմէ:

*. Տեղական թերթ մը կ'ըսէ. — Հայեր, ինչպէս յայնի է, ընտրութեանց չեն մասնակցիր: Մեր տեղեկութեանց նայելով, Իթլիասի կեդրոնը ձեռնարկներ բռնալ այդ մասին բանակցութեանց վերսկսելու համար: Պատրիարքանք առաւ և որ երբ բարենազանց խնդիր աւարտի եւ կայս. Իրաւով զործարդութիւն սկսի Հայ երեսփոխանները հայ Բ. ընտրութեան կողմէ ընտրուելու առաջարկէն ետ կենալով, Պատրիարքանքի կողմէ ընտրութիւնը ցոյց տուելով եւ երեսփոխաններու թիւը քանի չանցնելու պայմանով ընտրութեանց պիտի մասնակցի: Հակառակ պարագային երբ Իթլիասը ինքնիմէ հայ երեսփոխաններ ընտրէ եւ երեսփ. Ժողովին ղրկէ, Պատրիարքանքը պատշաճապէս պիտի զեկուցանէ թէ այդ երեսփոխանները Հայ Ազգը չեն ներկայացներ:

*. Գեղարուստից վարժարանին այս տարուան մրցման քննութիւնը հետեւեալ արդիւնքը տուաւ. — Զարտարապետութեան ճիւղի Ի. տարիէն ութ ուսանող շահեցան, որոնց երկուքը Հայ են, Թորգոմ Զուպուքճեան ու Իիէն Թիւլպէնտճեան էֆ.ները: Գ. տարիէն չորս, որոնց երեքը Հայ՝ Գառնիկ, Կոպեանիկ և Անդրանիկ էֆ.ները: Ի. տարիէն եօթը, որոնց մէկը Հայ՝ Աւետիս էֆ. Բատէճեան: Ա. տարիէն չորս, ամէնքն ալ Հայ՝ Արամ Թերզեան, Նուպար, Արշակ, ու Մարտիրոս էֆ.ները: Նկարչութեան ճիւղէն երկու հայ կան: Երուսնդ և Հայկ էֆ.ները: Արձանագործութեան ճիւղէն՝ Հրանտ էֆ.: Գունաւորութեան ճիւղէն՝ Յարութիւն էֆ. Թերզեան, որուն տղատուութիւնը Կայսեր պիտի մատուցուի: Նաեւ Մարտիրոս, Համբարձում և Արտաշ էֆ.ներն են:

*. Իսողեղ Նախարարաց Խորհուրդը հաստատեց թէ Լիփրիկեան Տրնպոսայ պատերազմին ծախքը մէկ միլիոն ֆրանքէն աւելի է:

*. Բէլլամ կ'իմանայ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը թէ՛ ճշովիտ պէյի և թէ՛ Բ. Դրան զեկուցեր է որ Թուրքիա արքան չհետեւի Երթեակ Նամաձայնութեան և մանաւանդ Ֆրանսայի քաղաքականութեանը, փոխառութիւն պիտի չկրնայ կնքել:

*. Թրքական շրջանակներու մէջ յայտնապէս կ'ըսեն թէ օսմ. կառավարութիւնը կզղինե՞րու մասին ուղղակի պիտի բռնակցի Յունաստանի հետ: Պուլկարիոյ հետ կատարուած ուղղակի բանակցութիւնները լուազոյն արդիւնք տուած ըլլալուն համար, յայտնապէս Յունաստանի հետ ուղղակի բանակցութիւնը ալ նմանօրինակ արդիւնքի մը պիտի յանգնի: Պուլկարիոյ գեապանն ալ իր բոլոր խօսակցութիւններուն մէջ կը յայտարարէ որ եթէ Քիոս ու Միտիլի Յունաստանի թողուն, պատերազմն անխուսափելի է և Պուլկարիա ի հարկէ պիտի մանակցի անոր:

*. Բարեկէն գերման թերթերուն կը հեռագրուի թէ օսմ. կառավարութիւնը պատերազմական պատրաստութիւններ կը տեսնէ, որոնք ուղղակի Յունաստանի դէմ են: Ֆրանկֆուրթեր Չայքունիկ ալ գրեց թէ Իլմիրի մէջ զինուորական պատրաստութիւններ կ'ըլլան Քիոսի և Միտիլի մասին գործողութիւն մը կատարելու համար: Երբ Բարիգիէն կ'ըսէ թէ Պուլի գանուող Հելլէները զրոյց հանած են որ օսմ. նաւատորմը կազմ ու պատրաստ վիճակի մէջ է մեկնելու համար, մինչդեռ կ'ըսուի թէ միայն Վէստուսիէն շոգիի վրայ կը գտնուի: Հելլէն թորփիլանտները խիստ հակողութեան մը ենթարկած են եղեր օսմ. ծովեղերքները: Ասկէ զատ հելլէն պահեստներուն հրաման տրուեր է որ պատրաստ գտնուին առաջին հրահրելի վրայ իրենց գունդերուն միանալու: Զրոյց ելած է նաև թէ Միլեիսի և Գերմանիոյ ուրիշ քաղաքներու մէջ գտնուող օսմ. սպաները հրաման ստացեր են իրենց զօրագունդերուն միանալու:

*. Ալգ. կալուածներուն արձանագրութեանց սրբագրութեան համար էջմ. Պատրիարքարանը նոր պայմանագրով մը ուղարկէր: Կառավարութիւնն աւանց ու է անօրինութիւն ընելու առ այս, հակա-

ռակ բարոյական սնունդներու վրայ արձանագրուած կալուածներուն ազգային սեփականութիւն ըլլալուն մասին էլիգաֆի նախարարն ասկէ առաջ համազում գոյացուցած ըլլալուն, հիմա այդ բարոյական սնունդին տէրերը կը փնտռուին և այդ կարգի կալուածներէ մասնք իբրեւ մանկիլ ծախու կը հանուին: Խնդրին այս անգնապալի վիճակին առջեւ խառն ժողովն նկատողութեան տուելով այս գործը, միջոց մը պիտի խորհի ազգային կալուածները կորուստէ փրկելու համար:

*. Բեգերպուրկէն կը հեռագրեն թէ սիւս են այն լուրերը որոնց համաձայն Իուստիոյ և Ճարմի միջեւ համաձայնութիւն գոյացած ըլլալ Մանչուրիոյ մասին: Ճարմն այդ տեսակ մտադրութիւն իսկ չէ ունեցած Մանչուրիոյ բաժանման մասին: Բեգերպուրկէն Ճարմնական գեապանին հետ կատարուած բանակցութիւններէն յայտնի եղաւ թէ Ճարմն կ'ուզէ պահպանողական քաղաքականութեան մը հետեւիլ: Ձինու նկատմամբ՝ Բեգերպուրկէն ու Թորքիոյ միջեւ արդէն գոյացած համաձայնութեանց հիման վրայ՝ Մանչուրիոյ և Մոնկոլիոյ մասին:

*. Յունաց Ս. Պատրիարքը, երկու մետրապոլիտներու և երկու աշխարհական ժողովականներու հետ շաբաթ օր Բ. Դուռ գնաց և ներկայացաւ ներքին գործոց նախարարին Տ. Երմանտ հետեւեալ խնդրները ներկայացուց բերանացի և թագրերով մը.

Ա. Յոյն քաղաքական յանցաւորներուն ներման համար թէեւ կայս. Իրատե եղած է, բայց գաւառներու մէջ յոյն քաղաքական յանցաւորներ տակաւին բանտարկուած կը մնան, ուստի տառնք արձակուին:

Բ. Յոյներէն կամուոր չըլլալու ձեւով մը նաւատորմին համար հանգանակութիւն մը կ'ըլլայ, այս վիճակն արգելուի:

Գ. Յոյներուն դէմ գործադրուող պոլիցիան և կարգ մը լրագրիւններու կողմէ Յոյներուն դէմ եղած հրատարակութիւններն ու գրգռութիւններն արգելուին:

Ներքին գործոց նախարար Թալէաթ պէյ խոստացաւ հարկ եղածը անօրինել:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Դեպքեր եւ սկզբունքներ	65
Եզրագ չօնուզարարագ	67
Երանելի Տր Կոմիտաս Նահապետիկ պատմական երկու գրութիւններ	69
Տեառն մեղոյ Յիսուսի Քրիստոսի Մկրտութիւնը	71
Եօթնեակ Քրիստոսէի	73
Լուի Վէյեռլի ներքոր	74
Այլեւայլ	76
Գաթիլի Մեղիւլի Էսալար	77
Տեղեկագրական	79

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԱԿՐԱՊԵՏ

ՅՈՎԷ. Ծ. Վ. ԿԵՏԻԿԵԱՆ

ԳԵՈՐԳ Ծ. ՎԱՐԴ. ԹԵՐԶԻՄԱՇԵԱՆ

Տպագր. Կ. Ահմադապազ Զարաթթերի, Բերա. Պատմական փողոց թիւ 5, Կ. Պոլիս

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ՝ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ .— Թուրքիոյ համար տա-
րեկան՝ 40 դհկ . արծ . վեցամսեայ՝ 20 .— մէկ թիւ՝ 1 դհկ .— Արսաւան-
վան տար . Ծր . 10 . վեցամս . 5 .— Վճարմունք կանխիկ են :

ՀԱՍՑԷ .— Կաթողիկէ Արձագանգ, Բերա, 5 . Պայրամ փողոց 5, 4 .
Պոլիս:

GATOGHIGUÉ ARTZAKANK

Péra, 5 Rue Baïram 5

Constantinople

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ .— 1.— Արձագանգ կը հրատարակուի
Շաբաթ օրերը: 2.— Խմբագրութիւնս պարտաւորեալ չէ ան-
պատճառ կամ նոյնութեամբ հրատարակել իրեն զրկուած ու է
յօդուած: 3.— Կեղծանունով զրկուած յօդուածներու հեղինակը
կը պարտի իր իսկական անունը ծանուցանել Խմբագրապետին:
4.— Ձեռագիրները ետ չեն դարձուիր: 5.— Յօդուածներու
ձեռագիրները պէտք է գրուած ըլլան թուղթին մէկ կողմը մի-
այն: 6.— Ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմանագրութիւնք
կը կատարուին: 7.— Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է
անհրաժեշտ երկու դահեկանի նամակադրոշմ ի միասին զրկել:

Տարր . Սկզբունք Քրիստ . Վարդապետութեան . գին 2 դհկն .:

Տէր Կոմիտաս Քահանային վարքը . գին 5 դհկն .:

ՏՊԱՐԱՆ Կաթողիկէ Արձագանգի Բերա, 5 Պայրամ փ . 5: Տպարանս ըստ ամենայ-
նի ճոխ և ի վիճակի է որ և իցէ տպագրական գործոց համար կը տպուին ամեն տե-
սակ ծանուցմունք, գիրքեր, տետրներ, հրաւիրագիրներ, քարգեր, քարգ-ատրէաներ,
մոհազդներ, եւն . եւն .: Գրիները անմեղելի կերպով աժան են Գեղեցկագիտական ճա-
շուկի և տպագրական մաքրութեան կողմէ յաճախորդները անտարակոյս գոհ պիտի
մնան:

WIENER BANK-VEREIN

FONDÉ EN 1869

Capital entièrement versé 130.000.000 de couronnes

Réserves: 40.000.000

SIÈGE CENTRAL à VIENNE : I. Schottenring

SUCCURSALES EN AUTRICHE-HONGRIE

Agram, Amstetten, Aussig, Bielitz-Biala, Bozen, Brunn, Budapest, Budweis, Czernowitz, Friedek-Mistek, Graz, Innsbruck, Jaegenndorf, Karlsbad, Klagenfurt, Krakau, Lemberg, Marienbad, Meran, Oest, Nowosielitza, Pardubitz, Pilsen, Prag, Prossnitz, Przemyśl, Salzburg, St. Poelten, Tarnow, Teplitz, Teschen, Villach, Wr. Neustadt, Zwittau:

SUCCURSALES EN TURQUIE :

Constantinople et Smyrne.

La Succursale de Constantinople (avec Siège de Galata, Place du Pont de Karakeuy et Agences à Stamboul, Pera et Scutari) fait toutes opérations de banque, telles que:

Avances en Compte-Courant nanties par des titres ou des effets de commerce.

Avances sur Marchandises.

Achat et vente de change sur l'Etranger.

Escompte d'effets de commerce.

Emission de chèques, et de lettres de crédit.

Ordonnancements télégraphiques sur la Turquie et l'Etranger.

Encaissement d'effets sur la Turquie et l'Etranger.

Encaissement de coupons, d'obligations amorties ou favorisées aux tirages.

Ouverture de Comptes-Courants, ainsi que d'accreditifs simples et documentaires.

Exécution d'ordres de Bourse.

Garde de valeurs publiques etc. etc.

Caisse d'Epargne.

Locations de coffre-fort,